

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६
ची अंमलबजावणी व त्याअनुषंगाने
करावयाची कार्यवाही.....

महाराष्ट्र शासन

गृह (राज्य उत्पादन शुल्क) विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक : एमआयएस-१०२०/प्र.क्र.११७/रा.उ.शु.-१

विस्तार इमारत, ५ मजला, मादाम कामा मार्ग,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक: ०७ डिसेंबर, २०२०.

वाचा :-

- १) दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६.
- २) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक अपंग
२०१३/प्र.क्र.२०१/अ.क.२, दि.२०.०२.२०१९.

शासन परिपत्रक

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ अन्वये दिव्यांग व्यक्तींना समान संधी व हक्क प्रदान करण्यात आलेले आहेत. तद्अनुषंगाने, शासनाने संदर्भ क्र.२ येथील दि.२०.०२.२०१९ च्या शासन निर्णयान्वये दिव्यांग व्यक्तींसाठीचे राज्याचे दिव्यांग धोरण, २०१८ निश्चित केले आहे. दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम २३ मध्ये दिव्यांग व्यक्तींच्या तक्रार निवारणासाठी तक्रार निवारण अधिकारी नेमण्याबाबत निदेश दिलेले आहेत. तद्अनुषंगाने, राज्य उत्पादन शुल्क विभागातील दिव्यांग अधिकारी/कर्मचारी यांच्या तक्रारींच्या अनुषंगाने, तक्रार निवारण अधिकारी नेमण्याची तसेच दिव्यांग व्यक्तींच्या (अधिकारी/कर्मचाऱ्यांच्या) तक्रारीची आवश्यक दखल न घेतल्यामुळे व्यथित झालेल्या दिव्यांग व्यक्तींसाठी (अधिकारी/कर्मचाऱ्यांसाठी) अपील दाखल करण्यासाठी जिल्हा स्तरीय दिव्यांग समिती नेमण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

परिपत्रक :-

२. दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम २३ अन्वये, राज्य उत्पादन शुल्क आयुक्तालयात व क्षेत्रीय कार्यालयांतर्गत खालीलप्रमाणे “तक्रार निवारण अधिकारी” म्हणून घोषित करण्यात येत आहेत.

अ) आयुक्त कार्यालय :- आयुक्त कार्यालय, राज्य उत्पादन शुल्क, मुंबई येथील उप आयुक्त (प्रशासन), राज्य उत्पादन शुल्क, मुंबई यांना तक्रार निवारण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

ब) **क्षेत्रीय स्तरावर :-** राज्य उत्पादन शुल्क आयुक्तालयाच्या अधिपत्याखालील जिल्हा अधीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क कार्यालयातील अधीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क यांना “तक्रार निवारण अधिकारी” म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

३. आयुक्तालय स्तरावर व क्षेत्रीय स्तरावर दाखल केलेल्या तक्रारीवर संबंधित तक्रार निवारण अधिकारी यांनी ३० दिवसांमध्ये आवश्यक ती कार्यवाही करावी. दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम २३ अन्वये, तक्रार निवारण अधिकाऱ्यांचे संपूर्ण नाव व पदनाम, कार्यालयाचे नाव, टपालाचा पत्ता, दूरध्वनी क्रमांक, फॅक्स क्रमांक, ई-मेल आयडी इ. ठळक अक्षरांमध्ये नमूद करून कार्यालयाच्या दर्शनी स्थळी फलक लावण्यात यावा. आयुक्तालयातील तक्रार निवारण अधिकारी तसेच क्षेत्रीय तक्रार निवारण अधिकारी यांनी खालील बाबींची पूर्तता करणे आवश्यक राहिल.

१) दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम २० च्या पुर्ततेच्या अनुषंगाने कोणतीही व्यक्ती “तक्रार निवारण अधिकारी” यांच्याकडे तक्रार दाखल करू शकेल. तक्रार निवारण अधिकारी, अशी तक्रार प्राप्त झाल्यानंतर, चौकशी करील व संबंधित आस्थापना शाखेशी संपर्क साधून तक्रार निवारणाच्या अनुषंगाने आवश्यक ती कार्यवाही करील.

२) तक्रार निवारण अधिकारी केंद्र शासनाने निदेशित केलेली तक्रार पुस्तिका ठेवील आणि तक्रार दाखल झाल्यानंतर दोन आठवड्यांच्या आत तक्रारीची चौकशी करील.

४. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०२०१२०७११३६४६९४२९ असा आहे. हे शासन परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(शशांक र. सावंत)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

- १) मा. मंत्री (राज्य उत्पादन शुल्क) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- २) मा. राज्यमंत्री (राज्य उत्पादन शुल्क) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) प्रधान सचिव, राज्य उत्पादन शुल्क यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.

- ४) आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ५) आयुक्त, दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ६) आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ७) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता १/२), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर.
- ८) महालेखापाल (लेखापरीक्षा-१/२), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर.
- ९) सर्व विभागीय उप आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क.
- १०) सर्व अधीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क.
- ११) निवडनस्ती रा.उ.शु.-१.

*****